

Omrejsende udstilling af illustreret dansk børnelitteratur

af PIA JØNSSON

Litteraturcentret i Kunststyrelsen er godt i gang med at forberede en større kurateret udstilling om danske billedbøger for børn. Udstillingen skal i første omgang vises på bogmessen i Frankfurt, og herefter skal den fortsætte rundt i verden for at sælge og vise eksemplarer på det bedste af det bedste inden for genren.

Statens Kunstråds Litteraturudvalg udvælger suverænt, hvilke værker der skal vises på den kuraterede udstilling om den danske billedbog for børn, der vil blive præsenteret på bogmessen i Frankfurt i 2009. Men som konsulent i Litteraturcentret og med en master i børnelitteratur har Lars Sidenius både været ansvarlig for en del af arbejdet omkring den praktiske tilrettelæggelse af udstillingen og bidraget med en række bud på værker. Vel vidende, at 24 værker på ingen måde er fyldestgørende, men snarere skal ses som en række nedslag:

„Litteraturudvalget går ikke efter det, man kunne kalde skandinavisk mainstream, men efter værker, der spiller en særlig rolle i feltet, og som vurderes også vil gøre det fremover, fordi man stadig kan købe bøgerne og rettighederne til tryk. Værkernes tilgængelighed er helt central og en forudsætning for, at de kan komme med i denne sammenhæng. Derfor må udstillingen undvære nogle af de gamle udgivelser“.

På spørgsmålet om, hvad det vil sige, at et værk spiller en rolle, svarer Lars Sidenius:

„En illustrator som Arne Ungermann har haft kolossal betydning og kan anes i mange senere børnebogsillustratorers streg. Ligesom Ib Spang Olsen kan det. Det ældste værk vi har med er Arne Ungermanns *Okker gok-*

Informationskort
fra udstillingen

ker gummiklokker og andre børnerim med tekst af Jens Sigsgaard (Gyldendal, 1943), der kan komme med, fordi den stadig er i handlen“.

Udvælgelseskriterier

Det primære kriterium for at komme med er det grafiske udtryk, men historierne er også et væsentligt parameter. Desuden ser Litteraturudvalget på, hvordan værkerne supplerer og klæder hinanden; kvaliteten i illustrationerne skal stemme overens, når de bliver forstørret til 40 x 70 cm, sat op og belyst på 24 udstillingskasser, så helhedsindtrykket bliver harmonisk.

Udstillingen skal altså fremstå rimeligt homogen, dvs. at det grafiske niveau i gengivelsen skal være nogenlunde ensartet. Derfor er kvaliteten af de scannede illustrationer væsentlig. Hvis der ikke opnås tilstrækkelig høj kvalitet i gengivelsen af et værk, må det udgå.

„Det centrale er, om illustrationerne udnytter og udvider historien, eller om de blot fortæller det samme som den skrevne tekst. De må ikke have karakter af vignetter. I *Den lille gule pige* af Ida Jessen og Hanne Bartholin (Høst & Søn, 2008) rummer tekst og illustration en særlig synergi. Illustrationerne løfter historien videre. Det samme er tilfældet i Jakob Martin Strids *Lille Frø* (Gyldendal, 2005), hvor illustrationerne fabulerer videre over teksten“.

Litteraturudvalget sondrer, ifølge Lars Sidenius, imellem de udgivelser, der bygger på velkendte, klassiske børnebogstraditioner og de såkaldt traditionsoverskridende.

„Grundlæggende er der noget uskyldigt ved illustrerede børnebøger, der for de fleste er noget ukontroversielt. De kan være rørende som *Lille Frø* og æstetiske som Helle Vibeke Jensens *Slangehund* (Høst & Søn, 2007), der er helt uden tekst, og hvor hvert opslag er en blandingsform mellem tegning og collage. Det er en nyskabelse inden for genren, og et værk af Helle Vibeke Jensen har derfor sin berettigelse“.

I den anden ende af skalaen peger Lars Sidenius på Dorte Karrebæk, der i mange år har været en stærk eksponent for det traditionsoverskridende:

„*Hamlet* (Dansklærerforeningen, 2009) genfortalt af Oskar K. med Dorte Karrebæks illustrationer er noget ganske særligt, og hun går jo lige til kanten af, hvad man kan eller ikke kan. Karrebæk bliver af nogle opfattet som voldsomt grænseoverskridende, og både hendes og Oskar K's *Børnernes bedemand* (Gyldendal, 2008) og *Idiot* (Høst & Søn, 2009) er jo meget anderledes“.

Herudover kommer udstillingen også til at omfatte bøger for de mindste. Disse er ofte karakteriseret ved meget korte tekster og helt enkle il-

THE ILLUSTRATOR "Mats Letén is a young illustrator who lives with a dog and an cat in his home. He is also the author of some books, including *Little Rabbit of the Hill in the Night* and *Stolen and Spoken in the Sun with the Duck*."

STATENS
KUNSTRÅD

Illustrationer. Eksempelvis er *Poul-bøgerne* af Andreas Bræstrup Kirstein, illustreret af Rasmus Bregnhøj (Politikens Forlag), *Kaj-bøgerne* af Mats Letén (Gyldendal) og *Cirkeline* af Hanne Hastrup (Høst & Søn) med.

Værker med universel appel

Billedbøgerne bliver udvalgt til udstillingen med stor omhu, og det er ikke nogen let opgave, da udbuddet er stort og kvaliteten generelt meget høj.

„Man skal kunne se, at nogen har gjort sig umage. At der er foretaget nogle kunstneriske valg, og at kunstneren har formået at skabe et værk med universel appel. Det er Jakob Martin Strids *Lille Frø* et godt eksempel på. Den har solgt godt i Danmark og er udkommet på alverdens sprog“.

Historien handler om en lille frø, der falder ned med en meteor og lander hos en frøfamilie, der tager ham til sig og indlemmer ham i søskendeflokken. Den har dog ikke det store held med at opdrage ham, og han laver hele

ILLUSTRATION OTTO DICKMEISS

ILLUSTRATION OTTO DICKMEISS

tiden ballade. Lille Frø drager ud i verden, hvor han også laver ballade, men bliver heldigvis fundet af sin familie igen, der er lykkelig for at gense ham, og han ender som en slags kunstner, der får alle sine balladenumre på udstilling.

„Det er jo næsten *Den grimme ælling* om igen. Og det er et væsentligt kunstnerisk greb at lade alle andre end Lille Frø og hans familie være mennesker. Man godtager den præmis og identificerer sig med det stille oprør gennem den lille anarkist af en frø. Frøfamilien drejer historien over

i eventyret, og det gør den interessant og fri for socialrealisme, selvom der for eksempel optræder en skolepsykolog med en handlingsplan. En frø kan jo ved et kys springe ud som en prins“, forklarer Lars Sidenius.

Fleksible udstillingskasser

Udstillingen præsenteres i 24 kasser, der i form og størrelse minder om flyttekasser. De kan hænges op, sættes på ben og stables efter behov samt monteres med lysarmatur, så værkerne fremstår som gennemlyste dias. Kasserne kan klappes fuldstændig sammen, så de er nemme at transportere, og hele herligheden vejer ikke mere end ca. 100 kg. Lars Sidenius fortæller:

„Der er blevet skabt et fleksibelt udstillingssystem, der har den æstetiske værdighed, der skal til for at give værkerne en rimelig repræsentation. Intentionen er, at udstillingen skal rundt i verden på messer og andre steder, hvor der er interesse for at vise eksempler på det ypperste inden for den danske billedbog“.

På hver kasse er der plads til to illustrationer. En på hver side af kassen. Det kan være to illustrationer af samme illustratør fra forskellige værker, to illustrationer fra samme værk, eller to illustrationer, der har en eller anden forbindelse:

„Tag nu for eksempel *Cykelmyggen Egon* (Gyldendal, 1967) af Flemming Quist Møller. Det er jo en klassiker, der må med, og det vil så være oplagt at have en illustration fra *Cykelmyggen* og *Dansemyggen* (Gyldendal, 2005), som Quist Møller altså lavede 38 år senere, på den anden side“.

Der er ikke lavet noget samlet katalog til udstillingen. Meningen er, at de besøgende selv plukker og samler informationskort om de værker, de er interesserede i. Det gør det nemt at variere antallet af kasser fra udstilling til udstilling. På kortet gengives illustrationen fra kassen, evt. en detalje, sammen med en værkbeskrivelse og oplysninger om rettigheder.

„Det smarte er, at der kun vises illustrationer på kasserne; al teksten står på kortet, og den kan man forholdsvis hurtigt versionere fra et sprog til et andet uden de store omkostninger“, siger Lars Sidenius og slutter:

„Vi overvejer at lave en interaktiv udgave af udstillingen på vores website, der kan fungere som international appetitvækker for udenlandske aktører, der kunne have lyst til at vise udstillingen. Udfordringen med den slags repræsentationer i det lille 2D skærmformat er jo altid, at man ikke kan vise det rigtige størrelsesforhold eller formidle rumfølelsen. Det vil vi selvfølgelig tage højde for, så vi udnytter mediets virkemidler“.

Udvalgte illustratører

Arne Ungermann, Ib Spang Olsen, Flemming Quist Møller, Hanne Hastrup, Mats Letén, Rasmus Bregnhøj, Hanne Bartholin, Jacob Martin Strid, Pia Thaulov, Otto Dickmeiss, Lilian Brøgger, Anders Morgenthaler, Cato Thau-Jensen, Lars Vegas Nielsen, Dorte Karrebæk, Els Cools, Helle Vibeke Jensen, Rasmus Juul og Bente Olesen Nyrstrøm.

Udstillingen er udviklet i tæt samarbejde med NR2154, en tegnestue med speciale i grafisk design etableret af Jacob Wildschjødzt og Troels Faber.

PIA JØNSSON (f. 1958), forfatter, redaktør og konceptudvikler, cand. mag. i litteratur og film, driver kommunikationsbureauet METAFOR.

Netop som manuskriptet til denne bog er på vej i trykken, har redaktionen modtaget den overordentlig kedelige meddelelse om, at hele den kuraterede børnebogsudstilling er blevet stjålet, hvorfor den altså ikke som planlagt er blevet vist første gang på bogmessen i Frankfurt. Kunststyrelsens Litteraturcenter etablerede i al hast et alternativ bestående af bannere med de illustrationer, der skulle have været vist i lysboksene. Vi håber, at Litteraturcentret får mulighed for hurtigt at genskabe den meget gennemarbejdede og lovende udstilling.